

Lausunto eduskunnan talousvaliokunnalle Euroopan komission koheesiopolitiikan asetuspaketista (U 78/2018 vp)

Euroopan komissio teki 29.-30.5.2018 joukon EU:n rahastoja koskevia ehdotuksia (COM (2018) 372, 373, 374, 375, 380 ja 382 final) joiden muodostamaa kokonaisuutta nimitetään koheesiopolitiikan asetuspaketiksi. Valtioneuvoston U-kirje U 78/2018 vp ottaa kantaa ko. pakettiin.

Asetusehdotus COM (2018) 375 final tarkastelee rahastoja, joiden käyttö perustuu jäsenvaltioiden laatimiin (7 artikla) ja komission hyväksymiin (9 artikla) *kumppanuussopimuksiin*. Kumppanuussopimuksen päämääränä on mm. ohjata komissiolta rahoitusta saavia ohjelmia koskevia neuvotteluja jäsenmaan ja komission välillä, ja siinä tarkoitettuja kumppaneita ovat jäsenvaltion itsensä lisäksi mm. jäsenvaltion kaupunki- ja muut viranomaiset, työmarkkinaosapuolet sekä kansalaisyhteiskuntaa edustavat elimet (6 artikla). Kumppanuussopimusten välityksellä rahoitusta tarjoavia rahastoja ovat koheesiorahasto (jota tarkastellaan myös asetusehdotuksessa 372), Euroopan aluekehitysrahasto (jota tarkastellaan myös asetusehdotuksissa 372 ja 374), Euroopan meri- ja kalatalousrahasto, Euroopan sosiaalirahasto plus (jota tarkastellaan myös asetusehdotuksessa 382), turvapaikka- ja maahanmuuttorahasto, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusväline sekä sisäisen turvallisuuden rahasto.

Asetusehdotus 380 tarkastelee Euroopan globalisaatorahastoa. Kumppanuussopimusten välityksellä rahoitusta tarjoavista rahastoista poiketen globalisaatorahaston tuki on *reaktiivista* eli toteutuneisiin muutoksiin perustuvaa: se mm. avustaa jäsenmaita työttömiksi jääneiden työntekijöiden tukemisessa silloin, kun työttömiksi on jäänyt yli 250 henkeä samassa yrityksessä tai riittävän pienellä alueella (COM (2018) final, 5 artikla).

1. Valtioneuvoston kannattamat ehdotukset kasvattaisivat komission hallinnoimia varoja perusteettomasti

U-kirjeen mukaan valtioneuvosto katsoo ehdotuksen sisältämien varojenjakokriteerien olevan ”Suomen kannalta kokonaisuutena” edullisia (U 78/2018 vp, s. 28). U-kirjeessä todetaan myös, että komission ”suoraan ja välillisesti hallinnoimien välineiden osuutta koheesiopolitiikan varoista ei tulisi kasvattaa perusteettomasti” (s. 32). Vaikuttaa kuitenkin siltä, että osa valtioneuvoston kannanotossa puolustetuista ehdotuksista johtaa komission hallinnoimien varojen perusteettomaan kasvattamiseen.

Osaa koheesiopolitiikan asetuspaketin mukaisesta varainkäytöstä – mm. Euroopan globalisaatorahaston varainkäyttöä ja osaa Euroopan sosiaalirahasto plussan varainkäytöstä – motivoi pyrkimys EU:n laajuiseen *solidaarisuuteen*, joka perusluonteensa johdosta edellyttää unionin yhteisten instituutioiden hallinnointia. Valtioneuvoston myönteisiksi arvioimia painotuksia ilmanmuutoksen hillintään ja vähähiiliseen talouteen siirtymiseen (U 78/2018 vp, s. 29) voidaan perustella ympäristöpolitiikkaan liittyvillä *vapaamatkustajaongelmissa*, joiden ratkaisemiseksi voidaan tarvita unionin yhteisten instituutioiden hallinnointia. Sitä vastoin ei ole selvää, miksi esimerkiksi yrittäjyyden edistämistoimet tai yritysten toimintaympäristön sekä innovaatiopotentialin kehittäminen olisivat politiikkatoimia, joihin käytettyjä varoja olisi perusteltua hallinnoida unionin tasolla eikä kansallisella tasolla. Tästä huolimatta U-kirjeessä ehdotetaan, että em. politiikkatoimia rahoitettaisiin EU:n rahastojen välityksellä erityisen kestävän kasvun kokonaisuuden osina (s. 30).

2. Rahoituksen ehdollisuudet kasvattavat komission poliittista valtaa

Valtioneuvoston kannanotossa komission asetuspaketin sisältämään ehdollisuuksien kokonaisuutta pidetään asianmukaisena kehyksenä mm. rahastojen tehokkaalle toimeenpanolle (U 78/2018, s. 31). Paketissa rahoituksen ehdollisuus ilmenee sekä rahoitusta saavien ohjelmien määrittelyssä että niiden arvioinnissa.

Jäsenmaiden edellytetään esittävän kussakin ohjelmassa mm. relevanteissa maakohtaisissa suosituksissa esitetyt haasteet (COM (2018) 375 final, 17 artikla), ja myös komissio käyttää maakohtaisia suosituksia yhtenä kriteerinä päättäessään, hyväksyykö se ehdotetun ohjelman (18 artikla). Komissio voi myös keskeyttää ohjelman rahoituksen mm. silloin, kun jäsenvaltio ei vastaa komission ohjelmiin tehtäviä muutoksia koskevaan pyyntöön tuloksellisin toimin (15 artikla, kohta 6) ja silloin kun jäsenvaltio ei tee liiallisen epätasapainon menettelyyn liittyviä suositeltuja korjaavia toimia (15 artikla, kohta 7).

Maakohtaisissa suosituksissaan komissio puuttuu usein politiikan ja taloustieteen välimaastoon sijoittuviin kiistakysymyksiin, ja suositukset ovat siksi väistämättä neutraalien asiantuntija-arvioiden sijasta osin komission poliittisten preferenssien ilmentymiä. Komission suositusten merkityksen kasvattaminen lisää komissiolla olevaa, toissijaisuusperiaatteen mukaan jäsenvaltioille (eikä komissiolle) kuuluvaa poliittista valtaa. Lisäksi ohjelmien rahoituksen sitominen komission suosituksiin on omiaan ehkäisemään koko EU:n kannalta hyödyllisiä politiikkakokeiluja. Jos esimerkiksi kaksi EU:n jäsenmaata yrittäisi ratkaista samaa poliittista haastetta toisilleen vastakkaisilla politiikkatoimilla, unionin kaikki jäsenmaat voisivat saada kokemusperäistä tietoa haasteelle ehdotettujen ratkaisumenetelmien paremmuudesta, mutta tällaista tietoa on mahdotonta saada jos kaikkien jäsenmaiden ratkaisut perustuvat samoihin, komission näkemyksiä vastaaviin politiikkapreferensseihin. On myös perusteltua syytä epäillä, olisiko komissiolla riittävää kompetenssia suorittaa korkeatasoisesti sellaisia arviointeja, joita siltä esimerkiksi asetusehdotuksen COM (2018) 375 final artikloissa 18 ja 19 edellytetään.

Helsingissä 16. lokakuuta 2018

Ilkka Kiema
Tutkimuskoordinaattori, ennustepäällikkö
Palkansaajien tutkimuslaitos